

Az Országgyűlési Könyvtár szerepe a parlamenti információs rendszerben

Az Országgyűlési Könyvtár 1991 óta ismét a Parlament felügyelete alá tartozik. Bár továbbra is országos gyűjtőkörű nyilvános szakkönyvtár, elsődleges feladata a képviselők információs igényeinek kielégítése lett. A demokratikus parlament hatékony működéséhez szükséges információs rendszerben a könyvtárnak meghatározó szerepe van. Hogyan lesz képes az Országgyűlési Könyvtár betölteni ezt a szerepet?

Az 1990. évi rendszerváltás előszele éreztén fokozott érdeklődés mutatkozott meg az amerikai politikatudósok és politikacsinálók körében a magyar Parlament átalakítása, demokratizálása iránt. Többek között Magyarországra látogatott A. Baaklini, a New York Állami Egyetem professzora is, aki tevékenyen részt vett, és hasznos tapasztalatokat szerzett más országok parlamenti információs rendszereinek kialakításában. Látogatása nyomán az Országgyűlés Főtitkári Hivatala felkérésére megalakult egy Informatikai Szakértői Bizottság, amelynek tagjai közé a neves informatikai szakembereken kívül a létrehozandó parlamenti információs rendszerhez kapcsolódó intézmények vezető munkatársai kaptak felkérést. A bizottság elkészítette *A parlamenti információs rendszer fejlesztésének irányai* c. munkaközi anyagot. Ezt követően parlamenti képviselők közül alakult meg az Országgyűlés elnöke mellett működő Informatikai Tanácsadó Testület, amely megvitatta az említett munkaközi anyagot, és kialakította a parlament információs rendszerének koncepcióját. Ennek értelmében a parlamenti információs rendszer három alrendszerből áll:

- ▶ irodaautomatizálási,
- ▶ törvényhozási,
- ▶ képviselőtájékoztatósi alrendszer.

Mi a helye az Országgyűlési Könyvtárnak a parlamenti információs rendszerben?

E tekintetben a nemzetközi gyakorlat igen eltérő képet mutat. Vannak parlamenti könyvtárak, amelyek csupán hagyományos könyvtári szolgáltatásokat nyújtanak a képviselők számára, ugyanakkor mások információs szolgáltatásokkal is kiegészítik tevékenységüket. A brit alsóház könyvtára például olyan feladatokat lát el, mint a munkaanyagok eljuttatása a képviselőkhez, vagy a parlamenti jegyzőkönyvek számítógépes indexelése, továbbá a Parlamenti Online Információs Rendszer működtetése. A Kongresszusi Könyvtár (LC) mint nemzeti könyvtár nem

hasonlítható az Országgyűlési Könyvtárhoz. Az LC keretében működő Kongresszusi Kutatóközpont (CRS) viszont az információs szolgáltatások és a szakértői elemzések óriási mennyiségét nyújtja a honatyáknak. Lengyelországban a Szejm könyvtára állományának rendelkezésre bocsátásán túl jelenleg csupán könyvgyarapodási jegyzéket szolgáltat a képviselőknek.

A parlamenti információs szerepkör kijelölésében – külföldi analógiák ide vagy oda – mégis az intézmény történetének és fejlesztésének van döntő jelentősége. Az 1990 nyarán az Országgyűlési Könyvtárban látogatást tett magas szintű LC-delegáció a látottak alapján megállapította, hogy az addig országos feladatkörű szakkönyvtár alkalmas a képviselői információs igények színvonalas ellátására is. Ez a látogatás egyébként kezdete volt annak az amerikai kongresszusi támogatásnak, amely célul tűzte ki az új közép-európai demokráciák törvényhozásának fejlesztését.

Mit tapasztaltak, mit találtak az amerikai vendégek?

Először is jól átgondolt szerzeményezési politikára utaló, a fontosabb szakmai publikációkat és kézikönyveket egyaránt tartalmazó gyűjteményt. (Ez nem volt jellemző pl. a lengyel Szejm könyvtára, ahol a kommunista kultúrpolitika következtében hiányoztak a nyolcvanas években kiadott jelentős nyugati művek.)

Másodszor a CRS-hez képest technikailag természetesen szerény, de mégis működő számítógépes szaktájékoztatói rendszert. Az Országgyűlési Könyvtár a Világpolitikai Információ (VPI) szolgáltatás keretében már több mint egy évtizede szelektíven és analitikusan tárja fel a külföldi politikai szakirodalmat. Évekre nyúlik vissza a jogtudományi információs szolgáltatás is, amely ugyancsak a külföldi szakirodalomra koncentrálna. 1989 óta létezik a PRESSDOK, ez a politikával és a közélettel foglalkozó hazai sajtócikkek nagy részének dokumentálását és kereshetőségét megvalósító számítógépes szolgáltatás.

Végül, de nem utolsósorban a könyvtár magasan képzett munkatársi gárdáját, amely számos tudományág képviselőjéből (jogász, bölcsész, közgazdász stb.) tevődik össze, s akik közül sokan egy vagy több idegen nyelven is jól beszélnek.

1991 elején az Országgyűlési Könyvtár visszerült a Parlament felügyelete alá, és ezáltal elsődleges funkciója ismét a törvényhozás kiszolgálása lett. A könyvtár szervezeti felépítését is ennek megfelelően kellett átalakítani: létrejött a Képviselő-tájékoztatói osztály, a képviselői olvasóterem pedig ideiglenesen a Magyar Parlamenti Különgyűjtemény termében nyílt meg. Itt a honatyáknak és szakértőknek helyben olvasásra rendelkezésre áll a könyvtár teljes állománya, a tájékoztató könyvtárosok pedig ki tudják elégíteni a képviselők információs igényeit. Továbbá itt vehetik igénybe a parlament munkája során keletkezett hivatalos dokumentumokat, nevezetesen a plenáris ülések jegyzőkönyveit, a parlamenti irományokat, valamint az egyes országgyűlési bizottságok üléseiről készült jegyzőkönyveket is.

Bár az Országgyűlési Könyvtár technikai felszereltsége nem tartozott az országban a legrosszabbak közé, már nem felelt meg sem a kor követelményeinek, sem pedig az intézmény új feladatainak. Éppen ezért is a legjobbkor jött az amerikai kongresszus támogatása. 1990 tavaszán *Martin Frost* kongresszusi képviselő indítványára az alsóház elnöke létrehozta a kelet-európai parlamenti intézmények fejlesztését elősegítő különbizottságot, ismertebb nevén a Frost-bizottságot. A mindkét párt képviselőit magában foglaló bizottság célja a magyar, a lengyel és a cseh-szlovák törvényhozási munka feltételeinek javítása volt. A különbizottság a CRS-t bízta meg a támogatás kivitelezésével.

A három parlament összességében 6 millió dollár támogatással számolhatott. Ez az összeg három fő kategóriára oszlott:

- ▶ számítás- és irodatechnikai berendezések beszerzése;
- ▶ a könyvtári állományok fejlesztése;
- ▶ technikai segítség a parlamenti információs és elemző részlegek kialakításához.

Hangsúlyozni kell, hogy a Magyarországra eső kétmillió dolláros összeget nem az Országgyűlési Könyvtár kapta. Annak nagyobb része a parlamenti információs rendszer kialakításához szükséges hardver és szoftver fedezetéül szolgált. Ennek ellenére a könyvtár is számos olyan berendezéshez jutott, ami a képviselői információs kiszolgálásához nélkülözhetetlen. Ezen számítógépeket, fénymásolókat, mikrofilm- és mikrofilmlap-olvasó és papírra másoló berendezéseket kell érteni.

Az amerikai segítséggel és saját erőforrásokból (a Parlament hivatala által megtámogatva) sikerült elérni, hogy a könyvtárban jelenleg egy Novell-alapú lokális hálózat működik 20 munkahellyel. Az alapvető könyvtári és információs feladatokat a munkatársak számítógéppel végzik, többségükben a TEXTAR szöveges adatbázis-kezelő szoftverre épülő alkalmazá-

sokkal. Az 1. ábrán látható "menü" illusztrálja a hálózaton elérhető szolgáltatásokat. A könyvtári hálózat elérhető a parlament egyéb lokális hálózatairól is, így a képviselők és szakértők közvetlenül is igénybe vehetik szolgáltatásainkat.

1. ábra Az Országgyűlési Könyvtár hálózaton elérhető szolgáltatásai

Természetesen a képviselőknek nem kell a számítógép mellé leülniük, és közvetlenül keresniük, hanem igénybe vehetik a Képviselőtájékoztatói osztály közvetítő szolgáltatásait. Az Elnöki Informatikai Tanácsadó Testület ezt úgy fogalmazta meg, hogy a képviselők nem lekérdezni, hanem kérdezni akarnak. A könyvtár szolgáltatásai ennek megfelelően alakultak ki.

1991 augusztusában a Széchenyi rakparti képviselői irodaházban megnyílt a Képviselői Tájékoztató Központ (KTK), amelyet a Parlament főtitkári szervezete és a könyvtár közösen működtet. Az Országgyűlési Könyvtár Képviselőtájékoztatói osztályának feladata a könyvtári-információs szolgáltatások ellátása, míg a törvényhozási munka követése, a módosító indítványok fogadása, felvilágosítás adása a törvényjavaslatok sorsáról, a szavazások eredményeiről, a felszólalásokról a főtitkári szervezethez tartozó munkatársaké. A KTK felszereltsége meglehetősen korszerű, és – részben az amerikai támogatásnak köszönhetően – igen sokrétű kézikönyvtára van, és a fontosabb külföldi folyóiratok előfizetése is meg van oldva. Így a képviselők információs igényeinek kielégítése két központban is lehetséges.

Milyen képviselői kérések érkezhetnek?

A legegyszerűbb kérés, amikor a képviselő egy konkrét dokumentum eredetijének másolatát kéri. Ezzel szemben a legösszetettebb, ha például egy

törvényjavaslat tárgyalásához olyan háttéranyagot kell gyűjteni, amely ismerteti az adott témában hozott külföldi jogszabályokat, és tartalmazza a kérdésre vonatkozó szakirodalmat is.

A leggyakoribb eset, hogy egy adott témában kell megtalálni a megfelelő dokumentumokat. Ehhez számos adatbázisunk van. Ezek egy részét az Országgyűlési Könyvtár maga építi, számoshoz pedig más adatbázis-szolgáltatóktól jut hozzá.

Az Országgyűlési Könyvtár saját adatbázisai

PRESSDOK. A magyar sajtóban (mintegy 140 napi- és hetilapban, ill. folyóiratban) megjelent jogi, politikai, gazdasági témájú cikkeket tárja fel szelektíven. Havonta több mint 3000 cikkre hivatkozó tétel kerül az adatbázisba. A válogatásnál különös hangsúlyt kapnak a Parlamentre, a képviselőkre és a pártokra vonatkozó információk. Az adatbázis aktualizálása havonta történik, de mivel a feldolgozás folyamatos, a cikkek már a megjelenés után néhány nap múlva kereshetők.

HUNDOK. A külföldi napi- és hetilapok Magyarországra vonatkozó írásait tárja fel. Havonta mintegy 600 tétel kerül az adatbázisba a nyugat-európai, amerikai és a környező országok sajtójában megjelent cikkekről.

VPI. A Világpolitikai Információs Szolgáltatásban kb. 150 külföldi politikai, gazdasági szakfolyóirat szelektív feltárása folyik. Havonta több mint 200 cikkről, tanulmányról készül magyar nyelvű címfordítással és rövid tartalmi ismertetéssel ellátott figyelemfelhívó leírás.

Jogi információs szolgáltatás, melynek keretében mintegy 400 külföldi jogtudományi szakfolyóirat figyelése történik meg. Ennek eredményeként a tanulmányok magyar címmel és tartalmi ismertetéssel is kereshetővé válnak az adatbázisban.

Az **online könyvkatalógus** 1991 óta épül, és jelenleg csaknem tízezer tételt tartalmaz. Mivel a könyvfeldolgozás már az előszerzeményezéstől számítógéppel folyik, a keresett könyvre esetenként rábukkanhatunk már azelőtt, hogy a dokumentum ténylegesen a könyvtárban lenne. Ugyancsak számítógépes nyilvántartásba kerül az ENSZ-különgyűjtemény és a külföldi parlamenti dokumentumokat tartalmazó gyűjtemény is.

Az **Állam- és jogtudományi irodalom bibliográfiája** c. kiadvány az elmúlt évtől kezdve már számítógéppel készül, így a bibliográfiai tételek az egyes kötetek megjelenését jóval megelőzve találhatók meg az adatbázisban.

Külső adatbázisok

MTI-adatbázisok. A könyvtárba és a KTK-ba telepített terminál segítségével el lehet érni az MTI hírügynökségi jelentéseit tartalmazó online rendszerét.

A CD-ROM adatbázisok lehetővé teszik, hogy a világ szakirodalmi termésében könnyebben tudjunk eligazodni. Jelenleg az Országgyűlési Könyvtárba az alábbi CD-ROM-ok járnak:

- ▶ *Periodical Abstracts, Newspaper Abstracts, ABI Inform,* amelyek elsősorban amerikai forrásokat tárnak fel;
- ▶ *PAIS* – angol, német, francia és spanyol nyelvű társadalomtudományi szakirodalom;
- ▶ *Index to Legal Periodicals* – angol nyelvű jogi folyóiratok indexe;
- ▶ *JUSTIS* – az Európai Közösség joganyagának teljes szövegű adatbázisa.

A könyvtárnak jelenleg nincs hozzáférése a nemzetközi online adatbázisokhoz, amelyek előnye a CD-ROM adatbázisokhoz képest az, hogy mindig a legaktuálisabb adatállományokat lehet belőlük lekérdezni. A közeljövőben azonban megvalósul a csomagkapcsolt hálózathoz való csatlakozás, és ezáltal mód nyílik mind a hazai, mind a nemzetközi adatbázisok elérésére.

A képviselői kérdések megválaszolásának igen hasznos eszközei a felsorolt adatbázisok, de nem szabad megfeledkezni a képviselői tájékoztatás olyan hagyományos eszközeiről sem, mint amilyenek a referenskiadványok és kézikönyvek, a különböző bibliográfiák és szaktájékoztató anyagok.

Az Országgyűlési Könyvtár nem elégedhet meg azzal, hogy megvárja, a képviselők keressék fel kérdéseikkel, kéréseikkel. A Parlament előzetes napi-rendjének megfelelően, az aktualitások figyelembevételével nemrégben SDI-jellegű szolgáltatásokat is indítottunk. A tervek között egy-egy nagy horderejű törvényhozási vitatéma háttéréül ajánló bibliográfiák összeállítása szerepel.

Alkalmanként felmerül a képviselői igény elemző-szakértői munkákra. Jelenleg ezt a tevékenységet a pártok saját szakértői csoportjai végzik.

A parlamenti képviselőknek jogalkotási tevékenységük közben állandóan szükségük van a magyar jogszabályok áttekintésére. Az Országgyűlési Könyvtár munkatársai segítségükre vannak abban is, hogy eligazodjanak a hatályos joganyagban. Ezt a munkát jelentős mértékben megkönnyítik az Igazságügyi Minisztérium KARTOTÉK számítógépes szolgáltatása, valamint a hamarosan üzemszerűen működő kereskedelmi teljes szövegű (full-text) jogszabály-visszakereső rendszerek.

A képviselő igen gyakran tájékozódni kíván a Parlamentben folyó munka valamely részletéről. Ehhez azonban még nem áll rendelkezésre a minden igényt kielégítő számítógépes rendszer (ezt kívánja megoldani a parlamenti információs rendszer). Jelenleg a Parlament Szervezési és Informatikai főosztálya végez számítógépes feldolgozást a törvényhozási munka néhány területére vonatkozóan. Az iromány-nyilvántartás, az indítványok iktatása számítógéppel történik, és a rendszer alkalmas az irományok sok szempontú lekérdezésére is. A szavazási eredményeket regisztráló program alapján ugyancsak különféle kimutatások, összesítések készíthetők. Az Ország-

gyűlés munkája során keletkező számos írásos anyag elektronikus úton, a parlamenti lokális hálózatban kereshető, míg szövegszerkesztő segítségével egyes szövegrészekre is rá lehet találni.

A képviselői interpellációk nyilvántartására szintén számítógépes rendszer működik.

Nincs még megoldva a plenáris és bizottsági ülések jegyzőkönyveinek feldolgozása. Ezt az űrt lett volna hivatva kísérleti és átmeneti jelleggel áthidalni egy olyan számítógépes adatbázis, amely hivatkozásokot tartalmaz a képviselők munkájára az országgyűlés fórumain. Mivel az adatbázis feltöltése és folyamatos karbantartása igen munkagényes, üzemszerű működtetése még várat magára.

Hamarosan elkészül a parlamenti információs rendszer részletes rendszerterve. Az amerikai támogatással és az Országgyűlés saját forrásainak

bevonásával beszerzésre kerülnek mindazok a nagy hatékonyságú hardver- és szoftvereszközök, amelyek segítségével a törvényhozási munka információs igényeit maximálisan ki lehet elégíteni.

Az Országgyűlési Könyvtár szerepe a parlamenti információs rendszerben többrétű. Egyrészt a törvényhozáson kívül keletkező információkat teszi elérhetővé a képviselők számára az információk önálló feldolgozása vagy a feltárt információk közvetítése révén. Másrészt a Parlament különböző hivatalaiban feldolgozott információkat közvetíti és szintetizálja a képviselők és szakértők számára. Harmadszor a nyilvánosságot tájékoztatja az általa elérhető törvényhozási adatok és információk felhasználásával.

Beérkezett: 1992. IV. 22-én.

Bemutkozik az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Tájékoztatási Ügynöksége

Az IKM Tájékoztatási Ügynökség feladata, hogy az ipar, építőipar és belkereskedelem ágazatában működő vállalkozásokat munkájukhoz szükséges információval lássa el. Az információk birtokában a gazdálkodó szervezetek hatékony döntéseket hozhatnak működésük során. A szolgáltatások – a konkrét vállalkozási tevékenységen túl – segítséget nyújtanak a kereskedelem, a megfelelő piac, valamint az üzleti kapcsolatok kiépítéséhez.

A nyitott piacgazdaság következtében egyre inkább tágul az érdeklődők, illetve felhasználók köre. Az új gazdálkodási formában működő, közös vállalatok létrehozásában érdekelt, együttműködni és befektetni kívánó üzletemberek egyre több információt igényelnek. Az érdeklődők száma bel- és külföldről egyaránt nő. Jelentős a kis- és magánvállalkozói kör információigénye.

Az ügynökség tájékoztatási szolgáltatásai az alábbiak:

Szolgáltatások adatbázisokból

Címjegyzék

- ▶ Az etikettállomány mintegy 30 ezer gazdálkodó szervezet statisztikai számjelét, a cég nevét és területi címét tartalmazza.
- ▶ Adatválogatási, lekérdezési lehetőségek: szakágazati, területi (megyei), gazdálkodási forma, létszám kód szerinti csoportosításban.
- ▶ Etikett (címké) készítése.

Névjegyzék

- ▶ Az állományban a jelentősebb ipari, építőipari és belkereskedelmi gazdálkodó szervezetek szerepelnek a következő adatokkal: statisztikai számjелеk, pénzforgalmi jelzőszám, adó kód, területi cím és postacím, központi telefonszám, telex- és telefaxszám, a vezetők neve és telefonszáma.
- ▶ Iparáganként, szakágazati, betűrend szerinti, területi (budapesti, megyei), vezetői kódok szerinti csoportosításban kérdezhetők le.

Adatválogatási lehetőségek

Ki-Mit-Gyárt-Exportál-Importál-Forgalmaz? adatbázis a vállalatok által gyártott, exportált termékek listáját és szolgáltatásaikat tartalmazza, továbbá az importált ipari termékek jegyzékét termékenként és országonként.

Mit forgalmaz? Az IKM adatgyűjtéséből származik, s mint ilyen, a jelentős belkereskedelmi forgalmat bonyolító gazdálkodó szervezetek, illetve fogyasztási cikkek fontosabb információit tartalmazza.

Kiadványok

Az **INFORMÁCIÓ** sorozat 1992. évi kötetei:

- ▶ *Az ipar, építőipar és belkereskedelem gazdálkodó szervezeteinek név- és címjegyzéke.* Tartalma a következő: statisztikai számjелеk, adó kód, területi cím, postacím, központi telefonszám, vezetők neve, telefonszáma stb.
- ▶ *Műszaki-gazdasági adattár.* Összefoglaló áttekintést ad a termelés, az értékesítés, a beruházások, a technológiai színvonal és a fejlesztések alakulásáról.
- ▶ *Privatizációs lehetőségek az ipar és a belkereskedelem területén 1991-ben.* A kiadvány segítséget nyújt a magyarországi privatizáció iránt érdeklődő befektetőknek, tanácsadóknak, jövőbeli üzleti partnereknek.
- ▶ *Egyéb kiadványok:*
 - éves prognózis a gazdasági folyamatokról,
 - éves értékelés az IKM ágazatairól, szakágazatairól,
 - negyedéves gyorsjelentés az ipar-, építőipar, illetve a kereskedelem folyamatairól,
 - idegen nyelvű ismertetők.

A szolgáltatások megrendelhetők telefonon, faxon, levélben vagy személyesen a következő címen: **Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, Informatikai Főosztály Tájékoztatási Ügynökség, 1024 Budapest, Mártírok útja 85. IV. 456. Telefax: 175-3295, telefon: 156-3373**

Farkas Ivánné
(Ipari és Kereskedelmi Minisztérium)